ФП 2010-4
ISSN 1995-6134

УДК 343.2/.7
І.І. МИТРОФАНОВ, канд. юрид. наук,
Кременчуцький державний університет імені Михайла Остроградського

ПОНЯТТЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Ключові слова: *індивідуальне правове регулювання, нормативне правове регулювання, індивідуалізація кримінально-правового впливу, індивідуалізація в праві*

До лінійного ланцюга блоків юридичного механізму реалізації кримінальної відповідальності за наявності певних обставин «підключається» індивідуальне правове регулювання, що відбувається на дещо іншому рівні. Це вимагає глибшого і ретельнішого вивчення індивідуального кримінально-правового регулювання як самостійного виду кримінально-правового регулювання.

Такий підхід до вирішення вказаного питання пов'язаний з підвищенням правової активності особи та поступовим розширенням диспозитивності у кримінальному праві. Крім того, необхідність захисту прав інтересів потерпілого в рамках кримінально-правового регулювання так чи інакше призведе до збільшення узаконених підстав для безпосередньої участі цього суб'єкта у розв'язанні кримінально-правових конфліктів. Саме тому цей процес має потребу теоретико-правового осмислення, перш за все, з точки зору індивідуального правового регулювання у кримінальному праві.

Поняття «індивідуальне правове регулювання» формувалося в межах становлення і розвитку теорії правового регулювання в цілому в наукових працях С.С. Алексєєва, В.М. Горшенєва, В.Б. Ісакова, О.Ф. Скакун, В.Ф. Яковлева, Л.С. Явича і деяких інших вчених. Метою цієї статті є теоретичне обґрунтування поняття індивідуально-правового регулювання в кримінальному праві. Її новизна полягає в тому, що нами вперше у кримінально-правовій науці визначається такий вид кримінально-правового регулювання. При цьому акцентується увага на тому, що у вітчизняній загальнотеоретичній науці відсутні комплексні дослідження індивідуального правового регулювання як явища соціальної і правової дійсності.

Аналіз юридичної літератури з проблем правового регулювання суспільних відносин дозволяє виявити кілька підходів до проблеми визначення поняття індивідуального правового регулювання. Так, С.С. Алексєєв, характеризуючи механізм правового регулювання, вказує, що одним з додаткових елементів є індивідуальні веління, спрямовані на казуальне регламентування суспільних відносин. Хоча нормативний спосіб регламентації відіграє провідну і визначальну роль, але у деяких випадках необхідно на підставі правових норм урегулювати суспільні відносини в тих або інших межах в індивідуально-визначеному порядку [1, с.38].

Майже аналогічну ідею висловлював і В.М. Горшенєв, вказуючи, що загальне нормативне регулювання, встановлене правотворчістю за допомогою норми права, одночасно доповнюється індивідуальним (ненормативним) регламентуванням, що виражається в уточненні правового становища суб'єктів у обстановці, що реально склалася [2, с.167].

Ф.Н. Фаткуллін, спираючись на дослідження, проведені раніше у цій сфері, характерним для індивідуально-правового регулювання називав те, що воно а) є видом правового регулювання з усіма його родовими ознаками; б) слугує продовженням загального (нормативного) правового регулювання при необхідності індивідуально регламентувати суспільні відносини, що впорядковуються; в) полягає у владній діяльності уповноважених на те органів і службових осіб з вирішення конкретних юридичних питань на підставі чинних правових норм і відповідно до них [3, с.136].

На думку С.Г. Краснояружського, індивідуальне правове регулювання – це здійсню-

ISSN 1995-6134

ваний на стадії реалізації юридичних норм вид правомірної діяльності суб'єктів права, спрямований на впорядкування суспільних відносин шляхом конкретизації масштабів поведінки їх персональних учасників. Результат такої діяльності закріплюється у відповідному ненормативному юридичному розпорядженні або акті, що видається на засадах субординації або координації та містить вказівки на суб'єктивні права і юридичні обов'язки учасників конкретно регульованих суспільних відносин [4, с.8–10].

Т.В. Кашаніна виділяє шість ознак децентралізованого регулювання, якими, на її погляд, є: 1) можливість суб'єктів права діяти самостійно; 2) напрями, за якими може здійснюватися таке регулювання, визначається в нормах права; 3) законодавець вказує межі такого регулювання; 4) здійснюватися таке регулювання повинно на підставі принципів права; 5) закріплюється процедура децентралізованого регулювання; 6) локальні та індивідуальні норми забезпечені правовим захистом [5, с.56]. З цього можна зробити висновок, що до децентралізованого автор відносить локальне та індивідуальне правове регулювання.

Враховуючи розбіжності у поглядах на визначення поняття «індивідуальне правове регулювання», слід скористатися одним із традиційних прийомів формальної логіки – виокремити ознаки досліджуваного явища, розташувавши їх у логічній послідовності при його визначенні. У кожному з розглянутих підходів вказується на низку ознак індивідуального правового регулювання. Але перш ніж перейти до характеристики цих ознак, необхідно звернути увагу на те, що автори, які раніше займалися проблемами індивідуального правового регулювання, порізному визначали його ознаки. При цьому ознаки здебільшого збігалися, але в деяких випадках, зазвичай, різнилися. Саме тому при розгляді характерних особливостей індивідуального правового регулювання не можна просто перерахувати його властивості.

Аналіз існуючих точок зору та дослідження російського вченого І.А. Міннікеса в цій галузі дозволяють запропонувати поділ ознак індивідуального правового регулювання на обов'язкові та факультативні [6, с.12–17]. З огляду на такий підхід під обов'язковими ознаками індивідуального правового регулювання розуміються його невід'ємні властивості; при відсутності кожної з них явище перестає бути самим собою. Факультативні ознаки індивідуального правового регулювання носять додатковий характер і можуть мати місце при певних обставинах, але й за їх відсутності індивідуальне правове регулювання зберігається як самостійне правове явище.

До обов'язкових ознак індивідуального правового регулювання слід віднести те, що воно:

1) будучи однією з форм впливу права на суспільні відносини, доповнює нормативне правове регулювання (в юридичній літературі наявні різні формулювання, на кшталт: «додатковий елемент механізму правового регулювання», «доповнює загальне правове регулювання», «слугує продовженням нормативного правового регулювання», «носить піднормативний характер» тощо). Однак незалежно від різного вираження цього феномена в літературі суть полягає в такому – індивідуальне правове регулювання не просто органічно доповнює нормативне правове регулювання, але й здійснюється на його підґрунті та сприяє його розвитку;

2) спрямоване на врегулювання конкретних ситуацій в індивідуальному порядку. Невипадково С.С. Алексєєв у зв'язку з цим зазначає, що в такому разі правове регулювання спрямоване на казуальне регламентування суспільних відносин у визначеному порядку [1, с.38]. В.М. Горшенєв вказує на те, що індивідуальне правове регулювання виражається в уточненні правового становища суб'єктів у обстановці, що реально склалася [2, с.167]. С.Г. Краснояружський звертає увагу на те, що таке регулювання спрямоване на впорядкування суспільних відносин шляхом конкретизації масштабів поведінки їх персональних учасників [4, с.8–10].

ISSN 1995-6134

Визнаючи обґрунтованість і послідовність названих підходів, важливо уточнити два моменти: по-перше, правове регулювання (уточнення правового становища суб'єктів, конкретизація масштабів поведінки) в індивідуальному порядку відбувається шляхом саме встановлення, зміни або припинення юридичних прав і обов'язків учасників даних правовідносин; по-друге, принципово значущим є те, що йдеться не про будь-яку ситуацію, а тільки про ту, яка вимагає юридичного розв'язання;

3) у процесі індивідуального правового регулювання створюються індивідуальні акти. Найчастіше аналіз індивідуальних правових актів зводиться до опису тільки актів-документів. Так, С.Г. Краснояружський зазначає, що результат індивідуального правового регулювання закріплюється у відповідному ненормативному юридичному розпорядженні або акті [4, с.8–10]. Здебільшого так воно і є. Але індивідуальний правовий акт, що є результатом індивідуального правового регулювання, має низку особливостей, оскільки таке регулювання може здійснюватися за допомогою актів-дій (вчинення правомірних дій при необхідній обороні, при затриманні особи, яка вчинила злочин, тощо без оформлення акта-документа), і актів-документів, що вміщують розпорядження індивідуального характеру [7, с.192–193]. Саме це дозволяє віднести наявність індивідуального акту до обов'язкових ознак індивідуального правового регулювання.

До факультативних ознак індивідуального правового регулювання слід віднести те, що воно:

1) надає можливість суб'єкту діяти на власний розсуд. Багато дослідників безпосередньо пов'язують індивідуальне правове регулювання з можливістю розсуду. Так, В.Б. Ісаков зауважує, що індивідуальне правове регулювання «неминуче припускає певну частку вільного розсуду» [8, с.262]. Т.В. Кашаніна, аналізуючи правову природу локального індивідуального регулювання як двох видів децентралізованого регулювання, виділяючи їхні характерні риси, називає серед інших і можливість суб'єктів права діяти самостійно [5, с.54–64]. На нерозривний зв'язок індивідуального правового регулювання й вільного розсуду вказується й в іншій її роботі [9, с.122–124]. Такий розсуд суб'єкта найчастіше наявний при індивідуальному правовому регулюванні. Це пов'язане з диспозитивними началами, які здебільшого властиві розглядуваному виду регулювання. Але проте, можливість суб'єкта діяти за своїм розсудом не є обов'язковою властивістю індивідуального правового регулювання. Коли відносно конкретної особи правозастосовне рішення ухвалюється на підставі імперативної норми, індивідуальне правове регулювання має місце, а свобода розсуду – відсутня;

2) виконує праводоповнююче завдання (заповнення прогалин у праві шляхом аналогії закону та права; застосування норм у субсидіарному порядку) [6, с.12–17], що взагалі неможливо для кримінального права. За наявності прогалини в галузі законодавства про кримінальну відповідальність єдиним шляхом вирішення питання є відмова у порушенні провадження в справі. У такому разі слід керуватися принципом: «немає злочину і немає вини; немає покарання, якщо немає закону». Отже, цю ознаку для визначення індивідуального правового регулювання в механізмі реалізації кримінальної відповідальності використовувати ні за яких умов не можна;

3) закріплення процедури індивідуального правового регулювання. Коли індивідуальне правове регулювання пов'язане із правозастосовною діяльністю, процедурні моменти, як правило, докладно регламентовані. В інших випадках процедура визначена лише загалом і багато в чому залежить від поведінки самих учасників (при автономному і договірному регулюванні). Але в тих випадках, коли процедура чітко визначена, це є серйозною юридичною гарантією для суб'єктів індивідуального правового регулювання. У разі вчинення злочинів органи дізнання (міліція, податкова міліція, органи безпеки, начальники органів управління Військової

ISSN 1995-6134

служби правопорядку у Збройних силах України та їх заступники з питань провадження дізнання, командири кораблів, митні органи, начальники установ виконання покарань, слідчих ізоляторів, органи державного пожежного нагляду, органи прикордонної служби, капітани морських суден, що перебувають у далекому плаванні, командири підрозділів Державної спеціальної служби транспорту) чи досудового слідства в межах компетенції, передбаченої статтями 4, 101–104, 112, 114 КПК України, зобов'язані порушити кримінальну справу і всебічно, повно й об'єктивно її розслідувати. Така діяльність відноситься до кримінально-процесуальної, вона чітко визначена процесуальною формою, будь-який відхід від якої неминуче потягне за собою негативні наслідки: нерозкриття злочину, відсутність доказів для пред'явлення обвинувачення, повернення справи для проведення додаткового розслідування, виправдання особи тощо. Для кримінально-процесуальної діяльності характерним є те, що: а) вона регламентується виключно нормами кримінально-процесуального права; б) її учасниками виступають лише суб'єкти кримінально-процесуальних прав і обов'язків; в) такі учасники реалізують свої повноваження шляхом здійснення певних кримінально-процесуальних дій; г) кримінально-процесуальні дії призводять до виникнення, зміни або припинення кримінально-процесуальних відносин [10, с.5–13]. Завершенню стадії порушення кримінальної справи підсумковим рішенням передує система дій, спрямованих на забезпечення його обґрунтованості. Ці дії також передбачені й регламентовані КПК, а тому є нічим іншим, як процесуальними діями.

Усе сказане дозволяє зробити висновок, що нормативне та індивідуальне правове регулювання є самостійними видами правового регулювання. При цьому нормативне та індивідуальне правове регулювання не слід протиставляти. Тільки при їхній взаємодії та взаємозв'язку право може ефективно впливати на суспільні відносини. Ця закономірність на рівні загальних нормативних і індивідуальних регуляторів достатньо давно описана у філософській і соціологічній літературі. Так, Є.М. Пєньков зазначає, що «соціальне регулювання поведінки людей виступає як взаємодія, як єдність засобів ненормативного та нормативного характеру… Тільки взаємодія всіх регуляторів поведінки (нормативних і ненормативних) може правильно відображення складної конкретної ситуації і направити в потрібному для суспільства напрямі як дії соціальних груп, класів, суспільства, так і індивідуальної поведінки окремих його членів» [11, с.25–26].

Нормативне та індивідуальне правове регулювання не можуть існувати одне без одного. Первинна тенденція розвитку правового регулювання така – розв'язання (регулювання) конкретних випадків (казусів) і далі від сукупності конкретних випадків – до формування норми. Сутність правового регулювання полягає в переході від казусу до норми. При цьому соціальні норми об'єктивні і є відображенням соціальної реальності [12, с.42]. Але це визначає й зворотний рух – розв'язання конкретних індивідуальних казусів на підставі сформованої норми.

В.Д. Плаховим запропонована така схема нормативної детермінації правового регулювання: державна законодавча воля займає місце кореспондента, воля керованого індивіда – місце реципієнта, а між ними – референт, провідник волі держави (правозастосовні органи). Причому референт не може створювати соціальні норми, але змінювати їхні режимні «параметри», вносити кількісні поправки в шкалу жорсткості детермінації – у його силах [13, с.170–175]. Багато в чому саме в такій діяльності референта й здійснюється індивідуальне правове регулювання.

У юридичній літературі взаємозв'язок нормативного та індивідуального правового регулювання найдокладніше досліджений С.С. Алексєєвим. Він вказує на те, що однакові життєві проблеми можуть у принципі розв'язуватися і тим самим цілеспрямовано впорядковуватися (регулюватися) як в індивідуальному, так і нормативному порядках.

ISSN 1995-6134

Поява нормативного регулювання – це один з найзначних поворотних пунктів у становленні соціального регулювання. Але самостійно воно не забезпечує того, що досягається при індивідуальному, разовому розв'язанні життєвих проблем – урахування конкретної, індивідуальної ситуації, неповторних особливостей цього випадку. Цим і пояснюється потреба доповнити нормативне регулювання індивідуальним. Розвиток у взаємодії нормативного та індивідуального правового регулювання покликаний юридично впорядкувати, надати правового характеру індивідуальному регулюванню [14, с.50–51, 128–130].

Нормативне та індивідуальне правове регулювання – це два види й одночасно два рівні правового регулювання. Перехід від нормативного до індивідуального правового регулювання може відбуватися різними шляхами. М.А. П'янов вважає, що такий перехід в одних випадках відбувається відразу завдяки закону, а в інших – за наявності відповідних юридичних фактів [15, с.4]. Однак можливі й інші форми взаємодії.

Перехід від нормативного правового регулювання до індивідуального правового регулювання незалежно від форми відбувається в межах масштабнішого процесу, який називається «індивідуалізація в праві». У буквальному значенні «індивідуалізувати» означає: 1) надавати кому-, чому-небудь індивідуальних ознак; 2) робити що-небудь порізному стосовно неоднакових предметів, різних осіб [16, с.496]. Отже, індивідуалізація в загальновживаному аспекті передбачає встановлення якого-небудь явища з урахуванням конкретного випадку або особи, або ж з урахуванням і того, і іншого.

Дослідження цього явища в загальній теорії права зводилися в основному до проблеми реалізації права [17, с.3–69]. Поняття індивідуалізації кримінальної відповідальності, покарання, призначення покарання, інших кримінально-правових засобів широко вживаються в теорії кримінального права та судовій практиці. Однак жодне з цих понять не згадується в КК України. Але це не означає, що українське законодавство про кримінальну відповідальність не закріплює індивідуалізацію кримінальної відповідальності та окремих форм її реалізації.

Індивідуалізація кримінально-правового впливу на осіб, які вчинили злочини, а в її межах індивідуалізація кримінальної відповідальності, покарання, інших засобів кримінально-правового характеру, є найважливішим і найпринциповішим положенням українського кримінального права. Вимоги індивідуалізації відповідальності та покарання відображають загальний дух, свого роду ідеологію вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність та пронизують багато його норм і інститутів. Діяльність суду по індивідуалізації кримінальної відповідальності та покарання регламентується положеннями КК про поняття і мету покарання (ст.50), загальні засади і порядок (правила) призначення покарання (ст.ст.65–73, 103 КК), звільнення від покарання та його відбування (ст.ст.74–87 КК) тощо. Уже сам факт, що положення, які стосуються індивідуалізації кримінальної відповідальності та покарання, закріплені в більш ніж в 27 статтях Загальної частини КК України, свідчить про дуже важливе її кримінально-правове значення.

Індивідуалізація кримінальної відповідальності та покарання виступає проявом не тільки принципу справедливості, але й принципів вини та гуманізму. Як справедливо зазначає Б. С. Волков, «чим ретельніше урахування психологічних особливостей особи винного, тим більше гарантій у виборі видів кримінально-правових засобів, що виключають можливість вчинення засудженим нових злочинів, тим краще забезпечується загальнопревентивна, запобіжна мета покарання» [18, с.120]. Вина, мотив, мета злочину – це ті ознаки, без з'ясування яких покарання і його призначення не може бути пов'язане з особою та індивідуальними характеристиками злочину [19, 20].

Процеси індивідуалізації спостерігаються в нормах не тільки матеріального, але й процесуального права. Так, відповідно до ст.20

ISSN 1995-6134

КПК України розгляд справ у всіх судах відкритий, за винятком випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної або іншої захищеної законом таємниці. Разом з тим, у ч. 2 цієї статті міститься уточнення, що закритий судовий розгляд, крім того, допускається за мотивованою ухвалою суду в справах про злочини осіб, які не досягли шістнадцятирічного віку, в справах про статеві злочини, а також в інших справах з метою запобігання розголошенню відомостей про інтимні сторони життя осіб, які беруть участь у справі та у разі коли цього потребують інтереси безпеки осіб, взятих під захист. При цьому слухання справ у закритому засіданні суду здійснюється з додержанням усіх правил судочинства (ч.3 ст.20 КПК України).

Індивідуалізація кримінального переслідування, будучи похідною від принципу індивідуалізації кримінальної відповідальності та покарання і виконуючи стосовно нього службову роль, має не тільки кримінально-правовий, але й процесуальний зміст; кримінально-правовий у тому розумінні, що зміст першого здебільшого визначається змістом іншого.

Підсумовуючи сказане, необхідно вказати, що індивідуалізація в праві може здійснюватися у будь-яких формах – конкретизація, деталізація, диференціація тощо. Поняття «індивідуальне правове регулювання» за обсягом поглинається поняттям «індивідуалізація в праві». Однак стосовно до індивідуального правового регулювання підхід повинен бути дещо іншим. Воно хоч і є проявом процесу індивідуалізації в праві, але має низку особливостей, які відрізняють його від інших форм індивідуалізації. У зв'язку з цим назріла необхідність виокремити в загальній теорії права таке поняття, як правова персоніфікація, яка виконує роль перехідної ланки від нормативного правового регулювання до індивідуального та є тим ланцюжком, завдяки якому норма права трансформується в індивідуальне розпорядження [21, с.83–105].

Отже, індивідуальне правове регулювання: а) є видом кримінально-правового регулювання суспільних відносин із усіма його родовими ознаками; б) слугує продовженням загального кримінально-правового регулювання, що настає у разі необхідності індивідуально регламентувати суспільні відносини, що підлягають відповідному упорядкуванню; в) полягає у владній діяльності уповноважених на те органів і осіб щодо вирішення конкретних кримінальних справ на підставі і відповідно до чинних кримінально-правових та кримінально-процесуальних норм. Індивідуальне правове регулювання є самостійним видом правового регулювання і здійснює правовий вплив на суспільні відносини, пов'язаний з встановленням, зміною або припиненням юридичних прав і обов'язків їх учасників в індивідуальному порядку, спрямований на врегулювання конкретних ситуацій, що вимагають юридичного розв'язання, і здійснюваний шляхом вчинення однобічних правомірних юридично значущих дій або владної правозастосовної діяльності вповноважених суб'єктів, результатом якого є індивідуальні правові акти (приговори, ухвали, постанови суду).

Таким чином, індивідуальне правове регулювання кримінально-правових відносин є формалізованою в індивідуальних правових актах правомірна діяльність суб'єктів цих відносин (іноді за допомогою юрисдикційних органів) з нормування суб'єктивних прав і обов'язків на основі вільного розсуду суб'єктів такої діяльності в межах існуючого правопорядку. Шляхом індивідуального правового регулювання конкретизується не сама кримінально-правова норма, а складається в процесі її реалізації модель відновлювальних правовідносин. Сказаним, однак, охоплюються не всі можливі прояви індивідуального правового регулювання, але для механізму реалізації кримінальної відповідальності вони мають опосередковане відношення (наприклад, при правотворчій діяльності, коли Верховна Рада України доручає кабінету Міністрів України врегламентувати обіг наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; в установчій діяльності,

ISSN 1995-6134

що полягає у створенні певного державного органу (кримінального суду України), і в скликанні чергової сесії представницького органу, і в оперативно-розпорядницькій діяльності, супроводжуваній виданням приписів-доручень щодо поліпшення роботи підконтрольної організації, і в оцінці стану справ [22, с.24–26] тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев С. С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве / С. С. Алексеев – М. : Юрид. лит., 1966. – 187 с.
2. Горшенев В. М. Способы и организационные формы правового регулирования в социалистическом обществе / В. М. Горшенев. – М. : Юрид. лит., 1972. – 258 с.
3. Фаткуллин Ф. Н. Проблемы теории государства и права : курс лекций / Ф. Н. Фаткуллин ; науч. ред. : М. Н. Марченко. – Казань : Изд-во Казан. ун-та, 1987. – 336 с.
4. Краснояружский С. Г. Индивидуальное правовое регулирование в советском обществе (вопросы теории и практики) : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук : спец. : 12.00.01 «Теория и история права и государства; история правовых учений» / С. Г. Краснояружский ; Моск. юрид. ин-т. – М., 1990. – 22 с.
5. Кашанина Т. В. Соотношение централизованного и децентрализованного правового регулирования / Т. В. Кашанина // Правоведение. – 1991. – № 4. – С. 54–64.
6. Минникес И. А. Вопросы взаимодействия нормативного и индивидуального правового регулирования / И. А. Минникес // Академический юридический журнал. – 2009. – № 3. – С. 12–17.
7. Алексеев С. С. Общая теория права : курс в 2-х томах / С. С. Алексеев. – М. : Юрид. лит., 1982. – Т. 2. – 360 с.
8. Проблемы теории государства и права : учебник [для вузов] / [С. С. Алексеев, И. Я. Дюрягин, В. Б. Исаков, В. М. Корельский и др.] ; под ред. С. С. Алексеева. – М. : Юрид. лит., 1987. – 448 с.
9. Кашанина Т. В. Индивидуальное регулирование в правовой сфере / Т. В. Кашанина // Советское государство и право. – 1992. – № 1. – С. 122–130.
10. Зинатуллин З. З. Уголовно-процессуальная деятельность на предварительном следствии и перспективы ее совершенствования в условиях перестройки / З. З. Зинатуллин // Проблемы повышения качества уголовно-процессуальной деятельности в условиях перестройки : межвуз. сб. науч. тр. – Ижевск, 1989. – С. 5–13.
11. Пеньков Е. М. Социальные нормы – регуляторы поведения личности. Некоторые вопросы методологии и теории / Е. М. Пеньков. – М. : Мысль, 1972. – 198 с.
12. Бобнева М. И. Социальные нормы и регуляция поведения : монография / М. И. Бобнева ; отв. ред. Е. В. Шорохова. – М. : Наука, 1978. – 312 с.
13. Плахов В. Д. Социальные нормы: философские основания общей теории / В. Д. Плахов. – М. : Мысль, 1985. – 254 с.
14. Алексеев С. С. Общая теория права : курс в 2-х томах / С. С. Алексеев. – М. : Юрид. лит., 1981. – Т. 1 – 360 с.
15. Пьянов Н. А. Уровни правового регулирования / Н. А. Пьянов // Актуальные проблемы правотворчества и правоприменительной деятельности в России : материалы науч.-практ. конф., посвящ. 80-летию Юрид. фак. Иркут. гос. ун-та, 29 окт. 1998 г. – Иркутск, 1998. – С. 3–5.
16. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.
17. Ткаченко Ю. Г. Проблема индивидуализации правовых норм в процессе реализации права / Ю. Г. Ткаченко // Теоретические вопросы реализации норм права. : труды ВЮЗИ. – 1978. – Т. 61. – С. 3–69.
18. Волков Б. С. Мотивы преступлений: уголовно-правовое и социально-психологическое исследование / Б. С. Волков ; науч. ред. : М. Д. Лысов. – Казань : Изд-во Казан.

ISSN 1995-6134

ун-та, 1982. – 152 с.

19. Вереша Р. В. Проблеми вини в теорії кримінального права : навчальний посібник / Р. В. Вереша. – К. : Атіка, 2005. – 464 с.

20 Вереша Р. В. Суб'єктивні елементи підстави кримінальної відповідальності : підручник / Р. В. Вереша. – К.: Атіка, 2006. – 740 с.

21. Минникес И. А. Индивидуальное правовое регулирование: проблемы теории и практики : монография / И. А. Минникес. – Иркутск : Ин-т законодательства и правовой информации, 2008. – 160 с.

22. Правоприменение в Советском государстве / [Е. В. Болдырев, С. Н. Братусь, А. Б. Венгеров, Л. Д. Воеводин и др.] ; под ред. И. Я. Кузнецова, И. С. Самощенко. – М. : Юрид. лит., 1985. – 304 с.

Митрофанов І. І. Поняття індивідуального кримінально-правового регулювання / І. І. Митрофанов // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 629–636 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10miikpr.pdf

Аналізуються питання індивідуально-правового регулювання у загальнотеоретичному аспекті, визначається зміст поняття «індивідуальне правове регулювання». Досліджуються питання співвідношення індивідуально-правового регулювання та нормативного правового регулювання; доводиться, що індивідуальне правове регулювання кримінально-правових відносин є формалізованою в індивідуальних правових актах правомірна діяльність суб'єктів цих відносин з нормування суб'єктивних прав і обов'язків на основі вільного розсуду суб'єктів такої діяльності в межах існуючого правопорядку.

***

Митрофанов И.И. Понятие индивидуально-правового регулирования

Анализируются вопросы индивидуально-правового регулирования в общетеоретическом аспекте, определяется содержание понятия «индивидуальное правовое регулирование». Исследуются вопросы соотношения индивидуально-правового регулирования и нормативного правового регулирования; делается вывод о том, что индивидуальное правовое регулирование уголовно-правовых отношений является формализованной в индивидуальных правовых актах правомерной деятельностью субъектов этих отношений по поводу установления субъективных прав и обязанностей на основе свободного усмотрения субъектов такой деятельности в границах существующего правопорядка.

***

Mytrofanov I.I. The Notion of Individual and Legal Regulation

The problems of individual and legal regulation in general theoretical aspects have been analyzed, the essence of notion «individual and legal regulation» has been determined. The problems of relation of individual legal regulations and normative-legal regulation have been studied; it has been made a conclusion that individual legal regulation of criminal relationship is formalized in individual legal acts of parties' lawful activity in the relationship concerning legal rights and obligations on the basis of free judgment of parties in this activity in the existing law order.